

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گروه حسابداری

عنوان پایان نامه:

بررسی میزان تحقق پیش بینی سود مندرج در گزارش های توجیهی افزایش سرمایه

نگارش:

سید اسماعیل هزارخانی

ارائه شده جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته حسابداری

استاد راهنما:

دکتر محمدجواد ساعی

استادان مشاور:

دکتر بهزاد کاردان

دکتر هادی جباری نوقابی

اسفندماه ۱۳۹۲

فرم ارزشیابی پایان نامه کارشناسی ارشد

[این فرم، پس از انجام دفاع و تأیید هیئت داوران، توسط دانشجو از رئیس مرکز/ مدیر گروه اخذ و جایگزین گردد.]

اظهار نامه

اینجانب سید اسماعیل هزارخانی دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته حسابداری دانشگاه فردوسی مشهد نویسنده پایان نامه با عنوان:

بررسی میزان تحقق پیش بینی سود مندرج در گزارش های توجیهی افزایش سرمایه

تحت راهنمایی دکتر محمدجواد ساعی متعهد می شوم:

- تحقیقات در این پایان نامه توسط اینجانب انجام شده است و از صحت و اصالت برخوردار است.
- در استفاده از نتایج پژوهشهای محققان دیگر به مرجع مورد استفاده استناد شده است.
- مطالب مندرج در پایان نامه توسط خود یا فرد دیگری برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی در هیچ جا ارائه نشده است.
- کلیه حقوق معنوی این اثر متعلق به دانشگاه فردوسی مشهد می باشد و مقالات مستخرج با نام «دانشگاه فردوسی مشهد» و یا «Ferdowsi University of Mashhad» به چاپ خواهد رسید.
- حقوق معنوی تمام افرادی که در بدست آمدن نتایج اصلی پایان نامه مؤثر بوده اند، طبق ضوابط اخلاقی رعایت شده است.
- در کلیه مراحل انجام این پایان نامه، در مواردی که به حوزه اطلاعات شخصی افراد دسترسی یافته یا استفاده شده است، اصل رازداری، ضوابط و اصول اخلاق انسانی رعایت شده است.

امضای دانشجو

تاریخ

مالکیت نتایج و حق نشر

- کلیه حقوق معنوی این اثر و محصولات آن (مقالات مستخرج، کتاب، برنامه های رایانه ای، نرم افزارها و تجهیزات ساخته شده) متعلق به **دانشگاه فردوسی مشهد** می باشد. این مطلب باید به نحو مقتضی در تولیدات علمی مربوطه ذکر شود.
- استفاده از اطلاعات و نتایج موجود در پایان نامه بدون ذکر مرجع مجاز نمی باشد.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تقدیم به

پدر و مادر عزیزم

که دعای خیرشان کرمانش وجودم بوده و هست...

تشکر و قدردانی

پس از حمد و سپاس پروردگار یکتا که هستی مان بخشید و به طریق علم و دانش رهنمونمان شد و تقدیم ادب و احترام به پیشگاه مولا و سرورم، آقا علی بن موسی الرضا المرتضی، بر خود واجب می دانم تا از زحمات دلسوزانه استاد عزیزم، جناب آقای دکتر محمد جواد ساعی صمیمانه تشکر و قدردانی کنم. همچنین از اساتید محترم مشاور، جناب آقای دکتر بهزاد کاردان و جناب آقای دکتر هادی جباری نوقابی کمال تشکر و امتنان را دارم؛ و از اساتید محترم داور، آقایان دکتر مهدی مرادی و دکتر رضا حصارزاده نیز سپاسگزاری می نمایم.

چکیده

هدف اصلی تحقیق حاضر، ارزیابی میزان تحقق پیش‌بینی سود مندرج در گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه می‌باشد. به منظور دستیابی به این هدف، اطلاعات مربوط به ۴۶ شرکت که در بازه‌ی زمانی ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۰ اقدام به افزایش سرمایه و صدور گزارش توجیهی افزایش سرمایه نموده‌اند مورد آزمون واقع گردیده است. نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان می‌دهد که اولاً، بین مبالغ سود پیش‌بینی شده در گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه و ارقام تحقق یافته تفاوت قابل ملاحظه و معنی‌داری وجود دارد و این تفاوت معادل ۴۱ درصد مبلغ سود پیش‌بینی شده توسط مدیریت می‌باشد. همچنین میزان نسبت خطای مزبور در شرکت‌های بزرگ و کوچک، پیر و جوان و دارای حسابرس باکیفیت بالا و پائین برابر است. ثانیاً، میزان دقت سود پیش‌بینی شده‌ی سال اول بیشتر از سال دوم بعد از افزایش سرمایه می‌باشد. و ثالثاً، میزان دقت پیش‌بینی سود هر سهم در گزارش‌های دوره‌ای مدیریت، بیشتر از میزان دقت سود پیش‌بینی شده در گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه نمی‌باشد.

در نهایت، بعد از تقسیم شرکت‌های عضو نمونه در قالب گروه‌های صنعتی ۴ گانه، فرضیه‌های تحقیق به صورت جداگانه برای هریک از این صنایع، مورد آزمون واقع گردید. نتایج حاکی از آن است که فرضیه‌ی اول تحقیق برای تمامی صنایع ۴ گانه مورد تایید واقع شد البته میزان تفاوت بین سودهای پیش‌بینی شده و واقعی در صنایع تولیدکننده‌ی ماشین آلات و تجهیزات کمتر یا مساوی با ۱۰ درصد پیش‌بینی مدیریت می‌باشد. ضمن این- که فرضیه‌ی دوم تحقیق تنها در مورد صنایع تولیدکننده‌ی محصولات و فرآورده‌های شیمیایی و نفتی پذیرفته شد و فرضیه‌ی سوم نیز در مورد هیچ‌یک از صنایع پذیرفته نگردید.

کلید واژه‌ها: گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه، تامین مالی از طریق افزایش سرمایه، پیش‌بینی سود

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
ه	فهرست جدول ها
ز	فهرست نمودارها
۱	فصل ۱- طرح تحقیق
۱-۱	مقدمه
۲-۱	مساله تحقیق و اهمیت موضوع
۳-۱	هدف تحقیق
۴-۱	ضرورت انجام تحقیق
۵-۱	فرضیه های تحقیق
۶-۱	روش تحقیق
۷-۱	دوره زمانی انجام تحقیق
۸-۱	مکان تحقیق
۹-۱	جامعه آماری
۱۰-۱	روش های گردآوری اطلاعات
۱۱-۱	روش تجزیه و تحلیل داده ها
۱۲-۱	تعریف واژه های اختصاصی تحقیق
۱۳-۱	ساختار تحقیق
۸	فصل ۲- مبانی نظری و پیشینه تحقیق
۱-۲	مقدمه
۲-۲	سود
۱-۲-۲	تعریف سود حسابداری
۲-۲-۲	مزایا و نقاط قوت سود حسابداری
۳-۲-۲	معایب و نقاط ضعف سود حسابداری
۴-۲-۲	کارکردهای سود
۳-۲	عوامل موثر بر تغییرات سود آتی
۴-۲	پیش بینی
۱-۴-۲	تعریف پیش بینی
۲-۴-۲	هدف پیش بینی
۳-۴-۲	انواع پیش بینی
۴-۴-۲	پیش بینی سود
۵-۴-۲	روش های پیش بینی سود

۱۶	پیش بینی سود به وسیله مدیران.....	۲-۴-۶
۱۷	سودمندی و مفید بودن اطلاعات مالی جهت پیش بینی.....	۲-۵
۱۸	عوامل موثر بر دقت پیش بینی سود.....	۲-۶
۱۸	اندازه شرکت.....	۲-۶-۱
۱۹	افق زمانی پیش بینی.....	۲-۶-۲
۱۹	محافظه کاری.....	۲-۶-۳
۲۰	اطمینان بیش از حد مدیریت.....	۲-۶-۴
۲۱	منابع تامین مالی شرکت.....	۲-۷
۲۵	انواع روش های افزایش سرمایه:.....	۲-۸
۲۶	ضرورت افزایش سرمایه:.....	۲-۹
۲۶	تامین مالی به منظور بازپرداخت بدهیهای موجود:.....	۲-۹-۱
۲۶	تامین مالی به منظور انجام سرمایه‌گذاریهای جدید:.....	۲-۹-۲
۲۷	تامین مالی به منظور جبران کمبود نقدینگی:.....	۲-۹-۳
۲۷	مشکلات و موانع پیش روی فرایند افزایش سرمایه:.....	۲-۱۰-۱
۲۸	مشکلات و موانع ناشی از ارکان اجرایی (مجریان و فعالان) فرایند افزایش سرمایه:.....	۲-۱۰-۱
۲۹	مشکلات و موانع ناشی از مراحل اجرایی (عملیات اجرایی) فرایند افزایش سرمایه:.....	۲-۱۰-۲
۲۹	سابقه تحقیقات انجام شده و بسط فرضیه ها.....	۲-۱۱-۱
۲۹	بررسی توانایی متغیرهای حسابداری در پیش بینی سود.....	۲-۱۱-۱
۳۰	مقایسه پیش بینی مدیریت، تحلیل گران و مدل های آماری با مقادیر واقعی.....	۲-۱۱-۲
۳۲	مدل های آماری گام تصادفی و سری های زمانی سالانه یا فصلی.....	۲-۱۱-۳
۳۳	بسط فرضیه اول: دقت پیش بینی سود توسط مدیریت واحد تجاری.....	۲-۱۱-۴
۳۵	بسط فرضیه دوم: تاثیر افق زمانی بر دقت پیش بینی سود.....	۲-۱۱-۵
۳۵	بسط فرضیه سوم: مقایسه دقت به کار رفته در پیش بینی سود هر سهم و سود مندرج در گزارش های توجیهی افزایش سرمایه.....	۲-۱۱-۶
۳۸	خلاصه فصل.....	۲-۱۲

۳۹	فصل ۳- روش تحقیق.....	
۴۰	مقدمه.....	۳-۱
۴۰	نوع تحقیق.....	۳-۲
۴۰	قلمرو مکانی تحقیق.....	۳-۳
۴۰	قلمرو زمانی تحقیق.....	۳-۴
۴۰	قلمرو موضوعی تحقیق.....	۳-۵
۴۰	روش گرد آوری داده ها.....	۳-۶
۴۰	متغیرهای تحقیق.....	۳-۷
۴۱	جامعه آماری.....	۳-۸
۴۲	روش آزمون فرضیه های تحقیق.....	۳-۹

۴۴	۱۰-۳- نرم افزار مورد استفاده .....
۴۴	۱۱-۳- خلاصه فصل .....
۴۵	فصل ۴- تحلیل داده ها و آزمون فرضیه ها .....
۴۶	۱-۴- مقدمه .....
۴۶	۲-۴- آمار توصیفی داده های تحقیق .....
۴۸	۱-۲-۴- قدر مطلق نسبت خطای پیش بینی سود سال اول (APE_1) .....
۴۸	۲-۲-۴- آزمون های نرمال بودن قدر مطلق نسبت خطای پیش بینی سود سال اول (APE_1) .....
۴۸	۱-۲-۲-۴- تعیین نرمال بودن داده ها با استفاده از آزمون های آماری .....
۴۹	۲-۲-۲-۴- تعیین نرمال بودن داده ها با استفاده از نمودار هیستوگرام .....
۵۰	۳-۲-۴- قدر مطلق نسبت خطای پیش بینی سود سال دوم (APE_2) .....
۵۰	۴-۲-۴- آزمون های نرمال بودن قدر مطلق نسبت خطای پیش بینی سود سال دوم (APE_2) .....
۵۰	۱-۴-۲-۴- تعیین نرمال بودن داده ها با استفاده از آزمون های آماری .....
۵۱	۲-۴-۲-۴- تعیین نرمال بودن داده ها با استفاده از نمودار هیستوگرام .....
۵۱	۵-۲-۴- قدر مطلق نسبت خطای پیش بینی سود هر سهم سال اول (APE_3) .....
۵۲	۶-۲-۴- آزمون های نرمال بودن قدر مطلق نسبت خطای پیش بینی سود هر سهم (APE_3) .....
۵۲	۱-۶-۲-۴- تعیین نرمال بودن داده ها با استفاده از آزمون های آماری .....
۵۳	۲-۶-۲-۴- تعیین نرمال بودن داده ها با استفاده از نمودار هیستوگرام .....
۵۳	۳-۴- آزمون فرضیه اول .....
۵۶	۴-۴- آزمون فرضیه دوم .....
۵۸	۵-۴- آزمون فرضیه سوم .....
۵۹	۶-۴- سایر یافته های تحقیق .....
۵۹	۱-۶-۴- آزمون فرضیه های تحقیق به تفکیک نوع صنعت .....
۵۹	۱-۱-۶-۴- آزمون فرضیه اول برای هر یک از صنایع .....
۶۲	۲-۱-۶-۴- آزمون فرضیه دوم برای هر یک از صنایع .....
۶۳	۳-۱-۶-۴- آزمون فرضیه سوم برای هر یک از صنایع .....
۶۴	۲-۶-۴- آزمون فرضیه اول تحقیق به تفکیک اندازه شرکت، نوع حسابرس و عمر شرکت .....
۶۵	۱-۲-۶-۴- آزمون فرضیه اول تحقیق به تفکیک اندازه شرکت .....
۶۶	۲-۲-۶-۴- آزمون فرضیه اول تحقیق به تفکیک عمر شرکت .....
۶۷	۳-۲-۶-۴- آزمون فرضیه اول تحقیق به تفکیک نوع حسابرس .....
۶۸	۷-۴- خلاصه فصل .....
۷۰	فصل ۵- یافته های تحقیق .....
۷۱	۱-۵- مقدمه .....
۷۱	۲-۵- یافته های تحقیق .....
۷۱	۱-۲-۵- فرضیه اول .....
۷۲	۲-۲-۵- فرضیه دوم .....
۷۳	۳-۲-۵- فرضیه سوم .....

۷۳.....	محدودیت های تحقیق	۳-۵
۷۴.....	پیشنهاد های کاربردی تحقیق	۴-۵
۷۴.....	پیشنهاد هایی برای تحقیقات آینده	۵-۵
۷۵.....	منابع و مآخذ	فصل ۶-

فهرست جدول ها

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲ مشکلات و موانع افزایش سرمایه ناشی از مجریان و ارکان فعال	۲۸
جدول ۲-۲ مشکلات و موانع افزایش سرمایه ناشی از فرایند افزایش سرمایه	۲۹
جدول ۳-۲ خلاصه تحقیقات انجام شده در خصوص گزارش های توجیهی افزایش سرمایه	۳۷
جدول ۱-۳ متغیرهای تحقیق	۴۱
جدول ۲-۳ مراحل تشکیل جامعه در دسترس	۴۲
جدول ۱-۴ طبقه بندی دلایل و محل تامین مالی افزایش سرمایه	۴۶
جدول ۲-۴ خلاصه اطلاعات مربوط به میانگین قدر مطلق نسبت خطای پیش بینی سود	۴۷
جدول ۳-۴ آمار توصیفی قدر مطلق نسبت خطای پیش بینی سود سال اول (APE_1)	۴۸
جدول ۴-۴ آزمون نرمال بودن قدر مطلق نسبت خطای پیش بینی سود سال اول (APE_1)	۴۹
جدول ۵-۴ آمار توصیفی قدر مطلق نسبت خطای پیش بینی سود سال دوم (APE_2)	۵۰
جدول ۶-۴ آزمون نرمال بودن قدر مطلق نسبت خطای پیش بینی سود سال دوم (APE_2)	۵۱
جدول ۷-۴ آمار توصیفی قدر مطلق نسبت خطای پیش بینی سود هر سهم سال اول (APE_3)	۵۲
جدول ۸-۴ آزمون نرمال بودن قدر مطلق نسبت خطای پیش بینی سود هر سهم سال اول (APE_3)	۵۲
جدول ۹-۴ نتایج حاصل از مقایسه رتبه ها- قسمت اول فرضیه اول	۵۴
جدول ۱۰-۴ نتایج حاصل از آزمون رتبه علامت دار ویلکاکسون- قسمت اول فرضیه اول	۵۴
جدول ۱۱-۴ نتایج حاصل از مقایسه رتبه ها- قسمت دوم فرضیه اول	۵۵
جدول ۱۲-۴ نتایج حاصل از آزمون رتبه علامت دار ویلکاکسون- قسمت دوم فرضیه اول	۵۵
جدول ۱۳-۴ نتایج حاصل از آزمون رتبه علامتدار ویلکاکسون-تحلیل حساسیت	۵۶
جدول ۱۴-۴ نتایج حاصل از مقایسه رتبه ها-فرضیه دوم	۵۷
جدول ۱۵-۴ نتایج حاصل از آزمون رتبه علامت دار ویلکاکسون- فرضیه دوم	۵۷
جدول ۱۶-۴ نتایج حاصل از مقایسه رتبه ها-فرضیه سوم	۵۸
جدول ۱۷-۴ نتایج حاصل از آزمون رتبه علامت دار ویلکاکسون- فرضیه سوم	۵۸
جدول ۱۸-۴ گروه بندی شرکت ها در صنایع ۴ گانه	۵۹
جدول ۱۹-۴ نتایج حاصل از آزمون ویلکاکسون در مورد قسمت اول فرضیه اول به تفکیک نوع صنعت	۶۰
جدول ۲۰-۴ نتایج حاصل از آزمون ویلکاکسون در مورد قسمت دوم فرضیه اول به تفکیک نوع صنعت	۶۱
جدول ۲۱-۴ آزمون ویلکاکسون در مورد فرضیه اول به تفکیک نوع صنعت-تحلیل حساسیت	۶۲
جدول ۲۲-۴ نتایج حاصل از آزمون ویلکاکسون در مورد فرضیه دوم به تفکیک نوع صنعت	۶۳
جدول ۲۳-۴ نتایج حاصل از آزمون ویلکاکسون در مورد فرضیه سوم به تفکیک نوع صنعت	۶۴
جدول ۲۴-۴ نتایج مقایسه رتبه ها بر اساس اندازه شرکت	۶۵
جدول ۲۵-۴ نتایج آزمون من-ویتنی بر اساس اندازه شرکت	۶۶

- جدول ۴-۲۶ نتایج مقایسه رتبه ها بر اساس عمر شرکت ۶۷
- جدول ۴-۲۷ نتایج آزمون من-ویتنی بر اساس عمر شرکت ۶۷
- جدول ۴-۲۸ نتایج مقایسه رتبه ها بر اساس نوع حسابرس ۶۸
- جدول ۴-۲۹ نتایج آزمون من-ویتنی بر اساس نوع حسابرس ۶۸

فهرست نمودارها

صفحه

عنوان

- نمودار ۱-۴ هیستوگرام قدر مطلق نسبت خطای پیش بینی سود سال اول (APE_1) ۴۹
- نمودار ۲-۴ هیستوگرام قدر مطلق نسبت خطای پیش بینی سود سال دوم (APE_2) ۵۱
- نمودار ۳-۴ هیستوگرام قدر مطلق نسبت خطای پیش بینی سود هر سهم سال اول (APE_3) ۵۳

فصل اول: طرح تحقیق

۱-۱- مقدمه

پیش‌بینی سود همواره از موضوعات مورد توجه بسیاری از پژوهش‌گران بوده است. پیش‌بینی به سرمایه‌گذاران کمک می‌کند فرایند تصمیم‌گیری خود را بهبود بخشند. در برخی از موارد، مدیریت شرکت شخصا دست به انجام پیش‌بینی‌هایی در خصوص آینده شرکت می‌زند. گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه یکی از مواردی است که در آن مدیریت با در دست داشتن اطلاعات مربوط به ابعاد مختلف شرکت تحت کنترل، اقدام به پیش‌بینی سود در آینده می‌نماید. با توجه به اهمیت پیش‌بینی در دنیای امروز و نیز اهمیت سود به عنوان یکی از مهم‌ترین متغیرهای حسابداری و مورد علاقه‌ی استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی، قابلیت اتکای سود پیش‌بینی شده توسط مدیریت، به خصوص در شرایطی که امکان انجام این پیش‌بینی برای دیگران وجود ندارد، مورد توجه خاص سرمایه‌گذاران و استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی می‌باشد. لذا تحقیق حاضر به بررسی میزان دقت به کار رفته در پیش‌بینی سودهای مندرج در گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه به منظور تعیین میزان قابلیت اتکای این سودها می‌پردازد.

۱-۲- مساله تحقیق و اهمیت موضوع

بسیاری از شرکت‌ها به منظور تامین نقدینگی مورد نیاز برای طرح‌های توسعه‌ای خود و همچنین در موارد چارچوب الزامات سازمان بورس و یا برای عضویت در بورس اوراق بهادار، اقدام به افزایش سرمایه می‌کنند. طبق اصلاحیه قانون تجارت، گزارش توجیه اقتصادی افزایش سرمایه باید توسط شرکت‌ها تهیه و جهت اظهارنظر در اختیار بازرس قانونی قرار گیرد تا مجمع عمومی فوق العاده براساس گزارش هیأت مدیره و اظهارنظر بازرس قانونی، در این رابطه تصمیم‌گیری نماید (قانون تجارت، ماده ۱۶۱، تبصره های ۱ و ۲). تحولات چند سال اخیر اقتصاد ایران از جمله افزایش سطح عمومی قیمت‌ها به همراه هدف دولت برای رشد و توسعه اقتصادی، باعث افزایش میزان نقدینگی مورد نیاز شرکت‌های ایرانی شده است. این افزایش نیاز، در شرایطی است که بانک‌ها و موسسات اعتباری نیز منابع مالی کافی برای تأمین نقدینگی شرکت‌ها در اختیار ندارند. از طرفی بالا بودن نرخ هزینه تسهیلات اعطایی غیربانکی عامل بازدارنده دیگر می‌باشد. این شرایط، شرکت‌ها را ناگزیر به سمت افزایش سرمایه به عنوان تنها ابزار باقی‌مانده تأمین منابع مالی سوق داده است (جهانخانی، ۱۳۷۳).

دلایل افزایش سرمایه شرکت‌ها را می‌توان به دو دسته تقسیم نمود:

الف- ناشی از اجبار قوانین و مقررات، مانند:

۱. مفاد مواد ۵ و ۱۴۱ قانون تجارت.
۲. مقررات سازمان بورس اوراق بهادار در خصوص حداقل سرمایه برای پذیرش در بازار اول و دوم.
۳. حداقل سرمایه برای فعالیت شرکت‌های لیزینگ طبق دستورالعمل تأسیس، نحوه فعالیت و نظارت بر شرکت‌های لیزینگ.

۴. میزان سرمایه مورد نیاز برای شروع فعالیت شرکت‌های کارگزاری بورس طبق دستورالعمل امتیازبندی و انتخاب متقاضیان کارگزاری.
۵. حداقل سرمایه اولیه برای تاسیس بانک غیر دولتی طبق مصوبه یک هزار و شصتیمین جلسه شورای پول و اعتبار.
- ب- ناشی از تصمیم‌گیری‌های مبتنی بر تئوری‌های مدیریت مالی (تصمیم‌های سرمایه‌گذاری، تصمیم‌های تامین مالی و تقسیم سود) به منظور تامین اهداف سه‌گانه: تامین نقدینگی کافی، کاهش ریسک و کمک به افزایش ارزش شرکت (هامپتون، ۱۹۹۰).
- در تمامی موارد مذکور و صرف نظر از این که افزایش سرمایه به چه دلیلی انجام می‌گیرد، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس، باید گزارشی تحت عنوان "گزارش توجیهی افزایش سرمایه" خطاب به مجمع عمومی صاحبان سهام تهیه، و پس از بررسی توسط بازرسان شرکت، منتشر نمایند (قانون تجارت، ماده ۱۶۱، تبصره‌های ۱ و ۲).
- با توجه به اینکه تصمیم‌گیری سهامداران شرکت‌ها در خصوص افزایش سرمایه، بر پایه‌ی گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه‌ی حسابرسی شده و سودهای پیش‌بینی شده در آن‌ها بوده و میزان اطمینان بیش از حد مدیران در تهیه‌ی این گزارش‌ها می‌تواند بر فرآیند تصمیم‌گیری سهامداران تاثیر بسزایی داشته باشد، لذا در این تحقیق قصد داریم، با تحلیل گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه‌ی موجود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، میزان تحقق سودهای مندرج در این گزارش‌ها و میزان محافظه‌کاری نسبی مدیران شرکت‌ها در پیش‌بینی سود آتی شرکت را مورد بررسی قرار دهیم.

۳-۱- هدف تحقیق

به طور کلی، تصمیم‌گیری مستلزم پیش‌بینی است و انجام پیش‌بینی از آینده‌ی شرکت، به سرمایه‌گذاران این امکان را می‌دهد که فرایند تصمیم‌گیری خود را بهبود بخشند. آن‌ها علاقه دارند منافع آینده سرمایه‌گذاری خود را برآورد نمایند تا بتوانند درباره دریافت سود نقدی آینده و نیز ارزش سهام خود قضاوت کنند.

یکی از انواع پیش‌بینی‌هایی که توسط مدیریت شرکت‌ها انجام می‌گیرد و در آن سود سال‌های آتی برآورد می‌شود گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه است. طبق ماده ۱۶۱ قانون تجارت، شرکت‌های سهامی عام برای انجام افزایش سرمایه ملزم به تنظیم و تصویب گزارش توجیهی افزایش سرمایه و ارائه آن به بازرسان قانونی شرکت جهت بررسی و اظهارنظر می‌باشند. ما در این تحقیق قصد داریم میزان دقت به کار رفته در پیش‌بینی‌های سود انجام شده در تهیه و تنظیم این گزارش‌ها و این که سودهای پیش‌بینی شده در عمل تا چه حد محقق شده‌اند را مورد بررسی قرار دهیم.

۴-۱- ضرورت انجام تحقیق

تاکنون پژوهش‌های اندکی در زمینه‌ی سودهای پیش‌بینی شده در گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه و میزان تحقق این پیش‌بینی‌ها، انجام گرفته است. در معدود پژوهش‌های صورت گرفته، بیشتر به بررسی وجود

رابطه بین خطای مطلق سود پیش‌بینی شده در گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه با اقلام صورت‌های مالی و یا بررسی کفایت اطلاعات موجود در گزارش‌های توجیهی پرداخته شده است، در حالی که در تحقیق حاضر قصد داریم، میزان دسترسی شرکت‌ها به سودهای مندرج در گزارش‌های توجیهی و همچنین مقایسه‌ی میزان دقت به کار رفته در پیش‌بینی سودهای آتی مندرج در گزارش‌های توجیهی بین ادوار مختلف و نهایتاً مقایسه‌ی دقت پیش‌بینی سود هر سهم دوره‌ی آتی با سود مندرج در گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه را مورد مطالعه و تجزیه و تحلیل قرار دهند.

نتایج این تحقیق می‌تواند جهت تصمیم‌گیری سهامداران شرکت‌ها درخصوص انجام افزایش سرمایه متمرثر واقع گردد. همچنین با استفاده از نتایج این تحقیق، سهامداران می‌توانند میزان قابلیت اتکای سودهای مندرج در گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه تهیه شده توسط مدیریت را ارزیابی نموده و تصمیمات خود را با در نظر گرفتن قابلیت اتکای مزبور انجام دهند.

۱-۵- فرضیه‌های تحقیق

سود یکی از اقلام مهم و اصلی صورتهای مالی است که توجه استفاده‌کنندگان صورتهای مالی را به خود جلب می‌کند. سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان، مدیران، کارکنان شرکت، تحلیل‌گران، دولت و دیگر استفاده‌کنندگان صورتهای مالی، از سود به عنوان مبنایی جهت اتخاذ تصمیم‌های سرمایه‌گذاری، اعطای وام، سیاست پرداخت سود، ارزیابی شرکت‌ها، محاسبه مالیات و سایر تصمیم‌های مربوط به شرکت استفاده می‌کنند.

اطلاعات ارائه شده توسط شرکت و در نتیجه سود، مبتنی بر رویدادهای گذشته شرکت است اما سرمایه‌گذاران، نیازمند اطلاعاتی راجع به آینده شرکت می‌باشند. یکی از دیدگاه‌های موجود در این مورد، ارائه صرف اطلاعات تاریخی و جاری توسط واحد تجاری است، البته به نحوی که سرمایه‌گذاران بتوانند خود پیش‌بینی‌های مربوط به آینده را انجام دهند. دیدگاه دیگر این است که مدیریت با در دست داشتن منابع و امکانات به انجام پیش‌بینی‌های قابل اعتماد بپردازد و با انتشار عمومی این پیش‌بینی‌ها، کارایی بازارهای مالی را افزایش دهد. گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه یکی از مواردی است که در آن مدیریت با در دست داشتن اطلاعات مربوط به ابعاد مختلف شرکت تحت کنترل، اقدام به پیش‌بینی سود در آینده می‌نماید.

پژوهش‌های متعددی در زمینه‌ی تبیین عوامل موثر در پیش‌بینی سود وجود دارد، در این خصوص می‌توان به تحقیق‌هایی که کرگ و مالکیل (۱۹۶۸)، وای هوی و همکاران (۲۰۰۹)، خالقی مقدم (۱۳۷۷)، ساربان‌ها و آشتاب (۱۳۸۷) و حقیقت و همکاران (۱۳۹۰) انجام داده اند اشاره کرد.

ادبیات تحقیق نشان می‌دهد که اندازه شرکت، قدمت شرکت، نسبت‌های اهرم مالی، نوسانات بازار، دقت پیش‌بینی سود در سال قبل، نوع صنعت و افق زمانی پیش‌بینی، از مهم‌ترین عوامل موثر بر دقت پیش‌بینی سود هستند.

در تحقیق‌هایی که در مورد رابطه‌ی بین افق زمانی پیش‌بینی با دقت پیش‌بینی سود انجام شده است، غالباً افق زمانی بر دقت پیش‌بینی تاثیرگذار بوده و این تاثیر به صورت معکوس می‌باشد، در این زمینه می‌توان به پژوهش-

هایی که پدول^۱ و همکاران (۱۹۹۴)، فیرت و همکاران (۱۹۹۵)، لونکانی و فرت^۲ (۲۰۰۵) و در خارج از کشور و خالقی مقدم و بهرامیان (۱۳۸۴)، ساریانها و آشتاب (۱۳۸۷)، نیکومرام و گرگز (۱۳۸۸)، ملکیان و همکاران (۱۳۸۹) و حقیقت و همکاران (۱۳۹۰) انجام داده‌اند اشاره نمود.

با توجه به تاثیر افق زمانی بر دقت پیش‌بینی سود، می‌توان انتظار داشت که در مورد سودهای پیش‌بینی شده در گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه چنین رابطه‌ای برقرار باشد، لذا در این مورد فرضیه اول و دوم پژوهش، به شرح زیر تدوین گردیده است:

فرضیه ۱: سودهای تحقق یافته در سال بعد از افزایش سرمایه تفاوت معنی‌داری با ارقام پیش‌بینی شده در گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه دارند.

فرضیه ۲: میزان دقت سود پیش‌بینی شده در گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه با افزایش سال‌های مورد پیش‌بینی کاهش می‌یابد.

همچنین، به نظر می‌رسد مدیران شرکت‌ها برای جلب موافقت اکثریت سهام‌داران جهت اجرای پروژه‌ی جدید، برای تهیه و تدوین گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه نسبت به پیش‌بینی سود هر سهم دوره‌ی آتی در صورت‌های مالی شرکت از درجه‌ی محافظه‌کاری کمتری استفاده کنند.

ضمن این‌که با عنایت به مطالب اشاره شده، و با توجه به این‌که بازه‌ی زمانی که گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه را در بر می‌گیرد، بیش از دوره‌ی ای است که در آن سود هر سهم پیش‌بینی می‌گردد، به نظر می‌رسد میزان دقت به کار رفته در محاسبه‌ی سود آتی در گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه، کمتر از میزانی باشد که برای محاسبه‌ی سود هر سهم اعمال می‌شود، لذا در این خصوص فرضیه‌ی سوم پژوهش نیز شکل می‌گیرد:

فرضیه ۳: میزان دقت به کار رفته در پیش‌بینی سود هر سهم در سال بعد از افزایش سرمایه، در مقایسه با سود پیش‌بینی شده در گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه بیشتر است.

۱-۶- روش تحقیق

این پژوهش کاربردی است. طرح پژوهش آن از نوع شبه تجربی و با استفاده از رویکرد پس‌رویدادی به انجام رسیده است.

۱-۷- دوره زمانی انجام تحقیق

دوره‌ی زمانی انجام تحقیق از سال ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۰ به مدت ۲۰ سال می‌باشد که در آن گزارش‌های توجیهی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دسترس است. البته لازم به ذکر است که اولین گزارش توجیهی افزایش سرمایه‌ی در دسترس مربوط به سال ۱۳۷۸ می‌باشد.

¹ Pedwell. K.

² Ravi Lonkani & Firth Michael

۸-۱- مکان تحقیق

مکان تحقیق حاضر، بورس اوراق بهادار تهران است.

۹-۱- جامعه آماری

جامعه‌ی مورد مطالعه تحقیق حاضر شامل تمام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار هستند که اقدام به تهیه و تنظیم گزارش توجیهی افزایش سرمایه نموده‌اند و بر اساس معیارهای زیر انتخاب می‌شوند:

- ۱) از سال ۱۳۷۰ تا سال ۱۳۹۰ حداقل یک بار اقدام به تهیه و تنظیم گزارش توجیهی افزایش سرمایه نموده باشند.
- ۲) اطلاعات مربوط به گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه‌ی این شرکت‌ها مورد حسابرسی قرار گرفته و این گزارش‌های حسابرسی شده در دسترس عموم باشند.
- ۳) در گزارش توجیهی تهیه شده حداقل سود ۲ سال آینده پیش‌بینی شده باشد.
- ۴) برای پیش‌گیری از تداخل پیش‌بینی‌های مندرج در طرح‌های توجیهی افزایش سرمایه‌ی سال‌های مختلف، از تاریخ انتشار گزارش توجیهی افزایش سرمایه قبلی، حداقل ۲ گذشته باشد.

۱۰-۱- روش‌های گردآوری اطلاعات

داده‌های این پژوهش مبتنی بر پیش‌بینی‌های انجام شده در گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه شرکت‌ها و ارقام و اطلاعات واقعی بازار سهام و صورت‌های مالی شرکت‌هاست. در این پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات، از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است. مبانی نظری پژوهش و پیشینه‌ی ادبیات تحقیق از کتب و مجله‌های تخصصی، و داده‌های مورد نیاز با استفاده از نرم‌افزار رهاورد نوین و همچنین از طریق مراجعه مستقیم به صورت‌های مالی و گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه‌ی شرکت‌ها، گردآوری شده است.

۱۱-۱- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

بعد از طبقه‌بندی داده‌ها، جهت تعیین نوع آزمون‌های آماری قابل استفاده در خصوص تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها، نرمال یا غیر نرمال بودن توزیع آن‌ها مورد آزمون قرار گرفت. در ادامه با مقایسه‌ی مبالغ سود واقعی و سود پیش‌بینی شده در هر مورد مقادیر قدر مطلق نسبت خطای پیش‌بینی سود و سود هر سهم محاسبه و با استفاده از روش‌های آماری مناسب تحلیل‌های مربوطه انجام گرفته است. در فصل سوم تحقیق روش تجزیه و تحلیل داده‌ها به طور کامل تشریح خواهد گردید.